

رابطه بین محافظه کاری و ریسک ورشکستگی

فیروزه فریاد رس^۱، راضیه ظفری^۲، آرش رازانی^۳

^۱ کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک.

^۲ کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان.

^۳ کارشناسی ارشد مدیریت مالی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران.

نام نویسنده مسئول:

فیروزه فریاد رس

چکیده

یکی از تعاریف محافظه کاری در حسابداری به شکل سنتی، از این قرار است: «هیچ سودی را نپذیرید، اما تمام زیان‌ها را شناسایی کنید». نپذیرفتن سود را می‌توان به این شکل تفسیر کرد: قبل از اینکه به شکل قانونی ادعایی نسبت به درآمدها مطرح شود، آن را شناسایی نکنیم. محافظه کاری در حسابداری به این معنی نیست که نتوان هیچ سودی را قبل از دریافت وجوه نقد شناسایی کرد، بلکه مسأله اصلی، قابلیت تایید آن است محافظه کاری محصول عدم اطمینان و ابهام است. هر زمان که حسابداران در ارزش گذاری دارایی‌ها یا بدهی‌ها با ابهام روبه رو می‌شوند، می‌توانند به محافظه کاری پناه برند. مطالعات نشان می‌دهد مدیران از طریق انتخاب سیاست‌های خاص حسابداری، تغییر در برآوردهای حسابداری و مدیریت اقلام تعهدی، سودهای گزارشی را تعدیل می‌کنند. از اینرو بسیاری از حسابداران از محافظه کاری انتقاد می‌کنند. آنها معتقدند که محافظه کاری بجای ارزیابی واقع‌گرایانه، موجب سوگیری سیستماتیک در گزارش‌های مالی می‌شود که این امر با برخی ویژگی‌های کیفی مهم، نظیر بیان صادقانه، بی‌طرفی و قابلیت مقایسه (شامل ثبات رویه) در تضاد است.

کلمات کلیدی: محافظه کاری، ریسک، ورشکستگی، حسابداری.

مقدمه

محافظه کاری محصول عدم اطمینان و ابهام است. هر زمان که حسابداران در ارزش گذاری دارایی‌ها یا بدهی‌ها با ابهام روبه رو می‌شوند، می‌توانند به محافظه کاری پناه برند. مطالعات نشان می‌دهد مدیران از طریق انتخاب سیاست‌های خاص حسابداری، تغییر در برآوردهای حسابداری و مدیریت اقلام تعهدی، سودهای گزارشی را تعدیل می‌کنند. از اینرو بسیاری از حسابداران از محافظه کاری انتقاد می‌کنند. آنها معتقدند که محافظه کاری بجای ارزیابی واقع‌گرایانه، موجب سوگیری سیستماتیک در گزارش‌های مالی می‌شود که این امر با برخی ویژگی‌های کیفی مهم، نظیر بیان صادقانه، بی‌طرفی و قابلیت مقایسه (شامل ثبات رویه) در تضاد است. یکی از تعاریف محافظه کاری در حسابداری به شکل سنتی، از این قرار است: «هیچ سودی را نپذیرید، اما تمام زیان‌ها را شناسایی کنید». نپذیرفتن سود را می‌توان به این شکل تفسیر کرد: قبل از اینکه به شکل قانونی ادعایی نسبت به درآمدها مطرح شود، آن را شناسایی نکنیم. محافظه کاری در حسابداری به این معنی نیست که نتوان هیچ سودی را قبل از دریافت وجوه نقد شناسایی کرد، بلکه مسأله اصلی، قابلیت تایید آن است (محمود آبادی و مهتری، ۱۳۹۰).

باسو (۱۹۹۷) محافظه کاری را به عنوان تمایل حسابداران به الزام درجه‌ی بالاتری از تایید پذیری برای شناسایی اخبار خوشایند (سودها)، نسبت به شناسایی اخبار ناخوشایند (زیان‌ها)، تفسیر کرده است.

گیولی و همکاران (۲۰۰۷) محافظه کاری را این گونه تعریف نموده‌اند: انتخاب یک راهکار حسابداری تحت شرایط عدم اطمینان که در نهایت به ارایه‌ی کم‌ترین دارایی‌ها و درآمدها بیانجامد و کم‌ترین اثر مثبت را بر حقوق صاحبان سهام داشته باشد. آن‌ها بیان می‌کنند که افزایش‌های بدون قابلیت تأیید در ارزش دارایی‌ها (سودها) در زمان وقوع شناسایی نمی‌شوند بلکه در دوره‌های آتی که جریان‌های نقدی مربوط به آنها ایجاد می‌شود، شناسایی می‌گردند.

محافظه کاری، در واقع عدم تقارن قابلیت تایید هزینه‌ها و درآمدها است. این تفسیر به درجات مختلفی از محافظه کاری منجر می‌شود. هر چه تفاوت قابلیت تایید برای درآمد و هزینه بیشتر باشد، به درجات بالاتری از محافظه کاری منجر می‌شود (واتز، ۲۰۰۳).

واتز و زیمرمن در تعریف محافظه کاری چنین نوشته‌اند: «محافظه کاری یعنی اینکه حسابدار باید از بین ارزش‌های ممکن، برای دارایی‌ها کم‌ترین ارزش و برای بدهی‌ها بیش‌ترین ارزش را گزارش کند. درآمدها باید دیرتر شناسایی شوند نه زودتر و هزینه‌ها باید زودتر شناسایی شوند نه دیرتر» (مرادی و همکاران، ۱۳۹۰).

اتریدیس (۲۰۱۱) نوشته است: مدیران ممکن است به گونه‌ای فرصت طلبانه، انگیزه داشته باشند تا دارایی‌ها و سود را بیشتر و بدهی‌ها را کمتر بیان نمایند تا پاداش خود را افزایش داده و نمای مالی شرکت و چشم انداز مالی آینده آن را بهبود بخشند. محافظه کاری به کم‌نمایی دارایی‌ها و سود و خنثی نمودن رفتار فرصت طلبانه مدیران، متمایل است. (خدای پور و ماهانی، ۱۳۹۰).

در بیانیه مفاهیم شماره ۲ هیأت تدوین استانداردهای حسابداری مالی آمریکا، محافظه کاری این گونه تعریف شده است: " نشان دادن واکنش محتاطانه به وجود ابهام به منظور ایجاد اطمینان خاطر از اینکه ابهام و خطرات احتمالی همراه با آن، در حد کافی مورد توجه واقع شده‌اند ". هیأت تدوین استانداردهای حسابداری مالی آمریکا، محافظه کاری را جزء ویژگی‌های کیفی یا زیر مجموعه ویژگی‌های کیفی تعریف و طبقه بندی نکرده است (مهرانی و محمد آبادی، ۱۳۸۸).

در مورد محافظه کاری حسابداری، دو دیدگاه کاملاً متفاوت وجود دارد. برخی از محققان، محافظه کاری را برای استفاده کنندگان و تحلیلگران صورت‌های مالی مفید و برای آن نقش اطلاعاتی قائلند. برخی دیگر از محققان نه تنها برای آن نقش اطلاعاتی قائل نمی‌شوند، بلکه آن را به زیان تهیه کنندگان و استفاده کنندگان صورت‌های مالی قلمداد می‌کنند. در ادامه دو دیدگاه متفاوت که از سوی محققان حسابداری مطرح شده است، ارائه می‌شود (شورورزی و برزگر خاندوزی، ۱۳۸۸).

دیدگاه اول: محافظه کاری نقش اطلاعاتی دارد

طرفداران این دیدگاه برای محافظه کاری نقش اطلاعاتی قائلند. به اعتقاد آنها، محافظه کاری باعث افزایش مقدار اطلاعات گزارشی شده در بازارهای اوراق بهادار می‌گردد. این افزایش مقداری اطلاعات می‌تواند به سرمایه‌گذاران و سایر استفاده کنندگان صورت‌های مالی برای تصمیم‌گیری‌های مناسب کمک کند. در واقع، این تئوری چندین مزیت اطلاعاتی برای محافظه کاری قائل است. این مزیت‌ها عبارتند از:

۱-بهبود کیفیت اطلاعات ۲-محافظه کاری می‌تواند نوعی علامت دهی (سیگنال دهی) مدیران برای ارائه اطلاعات خصوصی باشد.

دیدگاه دوم: محافظه کاری کیفیت اطلاعات را کاهش می دهد

طرفداران این دیدگاه، مخالف محافظه کاری هستند. به اعتقاد آنها محافظه کاری باعث کاهش کیفیت اطلاعات ارائه شده در صورت های مالی اساسی می شود و این امر می تواند زیان های هنگفتی برای سرمایه گذاران و سایر استفاده کنندگان از صورت های مالی به همراه داشته باشد. به اعتقاد این گروه، سطوح محافظه کاری بالاتر با اصرار به گزارش پایین تر درآمدها ارتباط مستقیمی دارد.

فرضیه های پژوهش

با توجه به ادبیات مطرح شده در مورد محافظه کاری و خطر ورشکستگی فرضیه تحقیق به شرح ذیل مطرح می شود:

فرضیه اصلی: بین محافظه کاری حسابداری و خطر ورشکستگی شرکت ها ارتباط وجود دارد.

جهت اظهار نظر راجع به فرضیه اصلی بررسی دو فرضیه فرعی ذیل در الویت قرار دارد.

(۱) محافظه کاری در گزارشگری مالی همه شرکت ها در همه دوره ها وجود دارد.

(۲) میزان محافظه کاری اعمال شده در گزارشگری مالی شرکت های در معرض خطر ورشکستگی، نسبت به شرکت های غیر ورشکسته کمتر است.

روش پژوهش

جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در فاصله زمانی سال ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ می باشد. نمونه آماری شامل شرکت هایی است که از شرایط زیر برخوردار باشند:

• شرکتهایی که در قلمرو زمانی برون رفت از بورس داشته اند

• شرکتهایی که در قلمرو زمانی پژوهش وارد بورس شده اند

• تعداد شرکتهایی که سرمایه گذار و واسطه گر مالی بوده اند

• شرکتهایی که در قلمرو زمانی پژوهش وقفه معاملاتی داشته اند

• شرکتهایی که سال مالی آنها به ۱۲/۲۹ ختم نمی شود

با توجه به شرایط فوق طی دوره زمانی ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ تعداد شرکت ها ۴۲۲ عدد بود و در مجموع ۷۰ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب شده اند.

روش تجزیه و تحلیل داده ها

تجزیه و تحلیل داده ها، فرایندی چند مرحله ای است که طی آن داده هایی که به طرق مختلف جمع آوری شده اند خلاصه، دسته بندی و در نهایت پردازش می شوند تا زمینه برقراری روابط بین داده ها و انجام تحلیل های علمی به منظور آزمون فرضیه ها فراهم شود. در این فرآیند، داده ها هم از لحاظ مفهومی و هم از لحاظ تجربی پالایش می شوند و تکنیک های گوناگون آماری نقش بسزایی در تعمیم یافته ها به عهده دارند. فرآیندهای تجزیه و تحلیل با توجه به نوع تحقیق، ماهیت فرضیه ها، نوع نظریه سازی، ابزار به کار رفته برای جمع آوری اطلاعات و... متفاوت هستند.

ابتدا آمار توصیفی ارائه می شود و پس از آن با استفاده از آزمون های آماری به تجزیه و تحلیل ناهمسانی واریانس و همبستگی داده های تحقیق پرداخته می شود و بعد با تجزیه و تحلیل الگوی رگرسیونی حاصل از فرآیند تحقیق و بررسی معنی داری مدل رگرسیون و ضرایب متغیرها اقدام به تایید یا رد فرضیات می گردد.

آزمون ریشه واحد پایایی

برای مدل های پانل دیتا، مسئله رگرسیون جعلی به همان صورت مدل های سری زمانی نیز مصداق دارد؛ بنابراین کاربردهای آزمون ریشه واحد در مدل های ترکیبی ضروری است. لازم است آزمون ریشه واحد برای تک تک متغیرها صورت گیرد تا از وجود همگرایی اطمینان حاصل گردد. زمانی که از روش پانل دیتا استفاده می شود برای بررسی پایایی متغیرها می توان از آزمونهای (لوین، لین وچاو، بریتونگ، آیم، پسران و شین، آزمون فیشر بر اساس فیلپس پرون و دیکی فولر تعمیم یافته و هدری) استفاده کرد. در این پژوهش از آزمون لوین، لین وچاو (LLC) استفاده شده است.

جدول ۱: نتایج آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

آزمون LLC (آزمون ریشه واحد لوین، لین وچاو)		
متغیر	آماره	Prob
CON	400/-437	0000/0
Z	5286/-46	0000/0

نتایج آزمون مانایی متغیرها نشان‌دهنده آن است که با توجه به آماره آزمون و سطح اطمینان حاصل برای هر یک (Prob) از متغیرها که کمتر از ۰/۰۵ است، تمامی متغیرهای مطالعه حاضر در سطح معنادار می‌باشند.

آزمون نرمال بودن جملات خطا

یکی از فروض مورد بررسی در برآورد رگرسیون به روش OLS، نرمال بودن توزیع مقادیر باقیمانده‌های حاصل از تخمین مدل است. البته عدم نرمال بودن توزیع مقادیر باقیمانده‌ها، تأثیری بر کارایی ضرایب برآوردی ندارد و صرفاً به پایایی مدل مرتبط می‌باشد و تأثیری بر نتایج برآورد ندارد. به‌منظور آزمون نرمال بودن جملات خطا از آماره Jarque-Bera استفاده می‌شود که فرضیه مورد آزمون به‌صورت زیر است.

$$H_0 = \text{نرمال بودن} \\ H_1 = \text{غیر نرمال بودن}$$

نتایج آزمون نرمال بودن جملات پسماند بیانگر آن است که فرض H_0 مورد تأیید قرار گرفته و باقیمانده‌های مدل برآوردی دارای توزیع نرمال می‌باشد ($p\text{-value} > 0.05$).

ضریب همبستگی (پیرسون)

در تخمین پارامترها با استفاده از روش OLS فرض ضمنی این است که متغیرهای توضیحی با یکدیگر همبستگی خطی ندارند. همبستگی خطی بین متغیرها موسوم به هم خطی است. مشکل هم خطی زمانی به وجود می‌آید که هم خطی شدید باشد (تقریباً نزدیک به عدد یک) که در این حالت نمی‌توان ضرایب معادله رگرسیون را برآورد نمود. برای بررسی ارتباط بین متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده و نتایج آن در جدول شماره ۲ ارائه گردیده است.

جدول ۲: نتایج آزمون همبستگی (هم خطی)

متغیر	Z	CON
Z	-	0/097
CON	0/097	-

آزمون ناهمسانی واریانس

با توجه به تأثیر مهم ناهمسانی واریانس بر برآورد، انحراف معیار و استنباط آماری، لازم است تا قبل از پرداختن به هرگونه تخمین وجود و یا عدم وجود ناهمسانی واریانس تحقق یابد. در جدول ذیل نتایج آزمون واریانس ناهمسانی مدل مورد استفاده در این پژوهش نمایش می‌دهد. علاوه بر آن در این پژوهش برای آزمون برابری واریانس‌ها در داده‌های تابلویی، آزمون نسبت درست نمایی (LR) مورد استفاده قرار گرفته شده است. به‌منظور انجام آزمون ناهمسانی واریانس از آزمون نسبت درست‌نمایی استفاده شده است. نتایج حاصل از این آزمون در جدول ۳ نشان داده شده است.

جدول ۳) نتایج آزمون ناهمسانی واریانس

سطح معناداری	مقدار آماره	آماره
۰/۰۹۷	2/32	نسبت درستنمایی

فرضیه H_0 این است که ناهمسانی واریانس وجود ندارد. با توجه به سطح معناداری ($prob > 0.05$) فرضیه H_0 پذیرفته می‌شود و فرضیه H_1 رد می‌شود در نتیجه رگرسیون ما در سطح معناداری ۰/۰۵ فاقد ناهمسانی واریانس می‌باشد.

آزمون چاو

آزمون چاو برای تعیین به کارگیری مدل اثر ثابت در مقابل تلفیق کل داده‌ها انجام می‌شود.

H_0 : مدل داده‌های تلفیقی

H_1 : مدل اثرات ثابت

فرضیه صفر بر اساس مقادیر مقید و فرضیه مقابل آن بر اساس مقادیر غیر مقید است. آماره‌ی آزمون چاو بر اساس مجموع مربعات خطای مدل مقید و غیر مقید به صورت زیر است:

$$\frac{(RRSS - URSS)/(N - 1)}{(URSS)/(NT - N - NK)}$$

$$Chow = \frac{(URSS)/(NT - N - NK)}{(URSS)/(NT - N - NK)}$$

نتایج آزمون چاو در جدول شماره ۴ نشان داده شده است. نتایج مذکور برای مدل ارائه شده در این پژوهش نشاندهنده آن است که هر دو آماره F و χ^2 در سطح معنی داری ۰/۰۵ معنادار می‌باشند. لذا فرضیه صفر مبنی بر لزوم استفاده از مدل تلفیق شده پذیرفته نمی‌شود و می‌بایست مدل بر اساس روش پانل دیتا تخمین زده شوند.

جدول ۴: نتایج آزمون چاو (آزمون F مقید) برای مدل تحقیق

Prob.	مقدار آماره	آماره
		اثرات ثابت مقطعی
۰/۰۰۰	449343/2	F مقید
۰/۰۰۰	466385/165	χ^2 دو
		اثرات ثابت مقطع/زمان
۰/۰۰۰	338109/2	F مقید
۰/۰۰۰	827452/168	χ^2 دو
		اثرات ثابت زمانی
5896/0	745812/0	F مقید
4750/0	536315/4	χ^2 دو

پس از آن که مدل مناسب برای تخمین پانل تشخیص داده شد، لازم است تا از میان روش‌های اثرات ثابت و اثرات تصادفی، روش مناسب برای آزمون فرضیه‌ها مشخص شود. برای این منظور از آزمون هاسمن استفاده که نتایج آن برای مدل پژوهش به شرح جدول ۵ می‌باشد.

فرض اصلی مدل اثرات تصادفی آن است که اثرات تصادفی با متغیرهای توضیحی، همبستگی ندارد. روش عمومی برای این آزمون را هاسمن ارائه کرده است که برای مقایسه تخمین های اثرات ثابت و تصادفی ضرایب است. بدین منظور ابتدا مدل را با لحاظ کردن اثرات تصادفی مقطعی، تخمین ی زنییم. سپس آزمون هاسمن انجام می گیرد. تحت فرضیه صفر آماره مورد استفاده بمنظور بررسی این فرضیه آماره کای دومی با درجه آزادی تعداد متغیرهای توضیحی ($K-1$) منهای یک. اگر مقدار کای دو کوچک باشد در این صورت فرضیه صفر رد نمی شود. یعنی این فرضیه که اثرات فردی با متغیرهای توضیحی، همبستگی ندارد نتیجه می گیریم که اثرات فردی را بایستی به صورت اثرات تصادفی در نظر بگیریم و نه به صورت اثرات ثابت.

فرضیات به قرار زیر می باشند:

عدم همبستگی میان متغیرهای توضیحی مشاهده شده و اثرات تصادفی: H_0

وجود همبستگی میان متغیرهای توضیحی مشاهده شده و عدم اثرات تصادفی: H_1

جدول ۵) نتایج آزمون هاسمن مدل

Prob.	مقدار آماره	آماره
۰/۰۰۰	26/740564	هاسمن

نتیجه آزمون هاسمن نشان می دهد اگر χ^2 بزرگ باشد و در ناحیه بحرانی قرار گیرد (مقادیر احتمال کوچکتر از ۰,۰۵ درصد است)، فرضیه صفر مبنی بر مناسب بودن اثرات تصادفی، رد می شود. لذا مدل اثرات تصادفی نمی تواند مناسب باشد و مدل اثرات ثابت ترجیح داده می شود

خلاصه تجزیه و تحلیل فرضیه پژوهش

پس از انجام آزمون های F لیمر و هاسمن، و تعیین روش تخمین (تابلویی یا تلفیقی)، مدل ها تخمین زده می شود. نتایج حاصل از تخمین مدل های مورد استفاده در پژوهش در ادامه ارائه و تشریح شده است.

فرضیه اصلی

فرضیه اصلی از لحاظ آماری به صورت زیر تدوین می شود:

H_0 : بین محافظه کاری و خطر ورشکستگی رابطه معناداری وجود ندارد.

H_1 : بین محافظه کاری و خطر ورشکستگی رابطه معناداری وجود دارد.

$$H_0: \beta_i \neq 0$$

جدول ۶) نتایج تخمین

- 1/74E-07CON it+۶۹۵۷۴Z it = 2/

متغیرها	ضریب برآوردی	خطای استاندارد	آماره آزمون t	احتمال آزمون t
C	2/069574	0/106172	19/49258	0/0000
CON	-1/74E-07	2/33E-08	7/457625	0/0000
ضریب تعیین	0/355446	معیار آکائیک		4/212444
ضریب تعیین تعدیل شده	0/225024	آماره شوارتز		4/896876
F آماره	2/725338	معیار حنان کوئیک		4/483197
F احتمال	0/000000	معیار دوربین واتسون		2/090685

نتایج حاصل از تخمین نشان می دهد که احتمال آزمون t برای متغیر محافظه کاری، کوچکتر از 5% است لذا؛ ضریب برآوردی متغیر فوق از لحاظ آماری معنی دار می باشد. این بدان معناست که متغیر فوق عامل مهمی در ریسک می باشد. با توجه به جدول فوق برای متغیر ریسک سطح معناداری برابر با $1/74E-07$ می باشد که کمتر از 0.05 است و بنابراین با اطمینان 95% فرضیه تحقیق را می توان تایید کرد، یعنی با اطمینان 95% می توان گفت بین محافظه کاری با خطر ورشکستگی رابطه معناداری وجود دارد. ضریب تعیین قدرت توضیح دهندگی مدل را نشان می دهد که مدل قادر است به میزان $22/50\%$ تغییرات ریسک ورشکستگی را توضیح دهد. احتمال آماره F بیانگر این است که کل مدل از لحاظ آماری معنی دار می باشد (چون احتمال F کمتر از 5% است). از آنجا که دوربین واتسون بین $1/5$ و $2/5$ می باشد لذا؛ هیچ گونه خود همبستگی در مدل وجود ندارد. بنابراین فرضیه صفر تحقیق را می توان رد کرد. معادله رگرسیونی به صورت زیر می باشد.

$$Z_{it} = 2/069574 - 1/74E-07CON_{it}$$

نتیجه گیری فرضیه پژوهش

فرضیه اصلی اول این تحقیق به شرح زیر بوده است:

بین محافظه کاری و ریسک ورشکستگی رابطه معناداری وجود دارد.

باتوجه به مطالعات انجام شده در بازه زمانی 1384 تا 1389 و یافته های بدست آمده از تحقیق، نتایج مذکور برای مدل ارائه شده در این پژوهش نشان دهنده آن است که هر دو آماره F و t در سطح معنی داری 0.05 معنادار می باشند. لذا فرضیه صفر مبنی بر لزوم استفاده از مدل تلفیق شده پذیرفته نمی شود و می بایست مدل بر اساس روش پانل دیتا تخمین زده شوند. همچنین احتمال آزمون هاسمن، برای تعیین استفاده از مدل اثرات ثابت در مقابل اثرات تصادفی، کمتر از 5% شد. بنابراین اثرات ثابت مورد تأیید قرار می گیرد. سپس فرضیه اصلی اول تحقیق بر مبنای تخمین های به دست آمده بر اساس مدل رگرسیونی مورد آزمون قرار گرفت. تخمین های به دست آمده و آزمون های انجام گرفته، نشان داد که اولاً احتمال آزمون t برای متغیر مستقل محافظه کاری کوچکتر از 5% است لذا؛ ضریب متغیر محافظه کاری بکار گرفته شده در مدل رگرسیونی معنی دار می باشد.

ثانیاً بررسی مقدار ضریب تعیین تعدیل شده مدل، نشان دهنده توان توضیح دهندگی مدل به منظور تشریح متغیر وابسته یعنی ریسک ورشکستگی می باشد. لذا نتایج حاصل شده از شاخص ضریب تعیین تعدیل شده مدل نشان می دهد، متغیر ریسک ورشکستگی تقریباً $22/50\%$ درصد از نوسانات ناشی از محافظه کاری را توضیح می دهد. همچنین با توجه به اینکه احتمال آماره F کوچکتر از 5% شد یعنی اینکه که کل مدل از لحاظ آماری معنی دار می باشد.

افزون بر آن بر اساس علامت ضریب متغیر توضیحی محافظه کاری که به صورت منفی نشان داده شده است، چنین استنباط می شود که هرچه درجه مراقبت یا محافظه کاری افزایش یابد ریسک ورشکستگی کاهش پیدا خواهد کرد.

نتایج حاصل از آزمون این فرضیه، با پژوهش بیدل و همکاران (۲۰۱۰)، محمد حسنی (۱۳۹۲)، رهنمای رودپشتی و همکاران (۱۳۹۱)، ثقفی و محمدی (۱۳۹۱) و حاجیها و قائم مقامی (۱۳۹۰) هم خوانی دارد و با پژوهش آرتیاچ و کلارکسن (۲۰۱۲)، رحمانی و همکاران (۱۳۹۰) و خدامی پور و مالکی نیا (۱۳۹۱) هم خوانی ندارد.

نتیجه گیری

محافظه کاری، در واقع عدم تقارن قابلیت تایید هزینه‌ها و درآمدها است. این تفسیر به درجات مختلفی از محافظه کاری منجر می‌شود. هر چه تفاوت قابلیت تایید برای درآمد و هزینه بیشتر باشد، به درجات بالاتری از محافظه کاری منجر می‌شود. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که یک رابطه معنادار بین حسابداری محافظه کارانه و خطرات ورشکستگی وجود دارد و به همین صورت خطور ورشکستگی در دوره جاری باعث اعمال محافظه کاری در دوره های آتی می‌شود. با توجه به نتایج پژوهش حاضر، به دست اندرکاران تهیه و تدوین مبانی نظری گزارشگری مالی استانداردهای حسابداری ملی توصیه می‌شود نتایج این تحقیق و تحقیقات مشابه را مدنظر قرار داده و جایگاه مبانی نظری و ویژگی های خاص گزارشگری مالی از جمله محافظه کاری را با توجه به استانداردهای حسابداری و شرایط موجود در بازار سرمایه کشور تعیین نمایند. به سرمایه گذاران و تحلیل گران با توجه به نتایج فرضیات این پژوهش توصیه می‌شود جهت تصمیمات سرمایه گذاری کوتاه مدت و بلند مدت، در کنار استفاده از ارقام ارائه شده در صورتهای مالی به روشهای حسابداری شرکت ها از جمله اتخاذ شیوه های حسابداری محافظه کارانه در تولید ارقام مذکور توجه نمایند

منابع و مراجع

- [۱] سعیدی علی و آرزو آقایی(۱۳۸۸). پیش بینی درماندگی مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از شبکه های بیز. بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۵۶، ۵۶-۷۸
- [۲] مشایخی بیبا و مهدی محمد آبادی و رضا حصارزاده. (۱۳۸۸). تاثیر محافظه کاری، حسابداری بر پایداری و توزیع سود. بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۱۲۴، ۵۶-۱۰۷.
- [۳] رهنمای رودپشتی فریدون، راضیه علی خانی و مهدی مران جوری(۱۳۸۸). بررسی کاربرد مدل های پیش بینی ورشکستگی آلتمن و فالمر در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۵۵، ۱۹-۳۴
- [۴] محمود آبادی، ح، مهتری، ز، ۱۳۹۰، رابطه ی بین محافظه کاری حسابداری و کارایی سرمایه گذاری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مجله پیشرفت های حسابداری دانشگاه شیراز، دوره ی سوم، شماره ی دوم، پیاپی ۶۱/۳، صص ۱۱۳ تا ۱۴۰.
- [۵] مرادی، ج، ولی پور، و مرجان قلمی، ۱۳۹۰، تأثیر محافظه کاری حسابداری بر کاهش ریسک سقوط قیمت سهام. فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، سال چهارم، شماره یازدهم، صص ۹۳ تا ۱۰۶.
- [۶] مهرانی، س، محمد آبادی، م، ۱۳۸۸، روش های اندازه گیری محافظه کاری. مجله حسابدار، سال بیست و سوم، شماره ۲۰۶، صص ۵۸ تا ۶۳.
- [۷] خدای پور، ا، ترک زاده ماهانی، ع، ۱۳۹۰، مالیات و محافظه کاری در گزارشگری مالی و مربوط بودن اطلاعات حسابداری. مجله پژوهش های حسابداری مالی، سال سوم، شماره پیاپی (۹)، صص ۱۲۷ تا ۱۴۵.
- [8] Ahmed A, Billings B, Morton R, and Stanford-Harris M.(2002). The Role of Accounting Conservatism in Mitigating Bondholder-shareholder Conflicts over Dividend Policy and in Reducing Debt Costs. *The Accounting Review*, 77: 867-890
- [9] Artiach, T & Clarkson, P. (2012). Conservatism, Disclosure And The Cost Of Equity Capital. Forthcoming: *Australian Journal Of Management*. [Http://Www.Ssrn.Com](http://Www.Ssrn.Com)
- [10] Altman E.I. Financial Ratios.(1968). Disarmament Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy. *The Journal of Finance*. 23: 589-609.
- [11] Basu S.(1997). the Conservatism Principle and the Asymmetric Timeliness of Earnings. *Journal of Accounting and Economics*, 24:3-37.
- [12] Gox, R. and Wagenhofer, R.(2009). Optimal Impairment Rules. *Journal of Accounting and Economics* 48, 2° 16.
- [13] Givoly, D. and C. Hayn (2000). "The changing time-series properties of earnings, cash flows and accruals: has financial reporting become more conservatism?". *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 29, pp. 287-320.-Biddle, Gary C., Mary L. Ma and Frank M. Song.(2010). Accounting Conservatism and Bankruptcy Risk. Faculty of Business and Economics, the University of Hong Kong.
- [14] Kim B and Jung k.(2007.) The Influence of Tax Costs on Accounting Conservatism. Working Paper. Korea Advanced Institute of Science and Technology.
- [15] Givoly D, Hayn C.(2000). The Changing Time-series Properties of Earnings, Cash Flows and Accruals: Has Financial Reporting Become More Conservative?. *Journal of Accounting and Economics* 29: 287-320.